

ZİHİN ENGELLİLER SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ARAÇ-GEREÇ KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

INTELLECTUAL DISABILITY CLASS TEACHERS' OPINIONS ON THE USE OF MATERIALS

Yrd. Doç. Dr. Hasan Avcıoğlu

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği, Lefkoşa-KKTC
hasana@ciu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin araç-gereç kullanımlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiş olan katılımcılar toplam 20 zihin engelliler sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur. Verilerin toplanmasında yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır ve toplam 10 sorudan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, betimsel analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Derslerde araç-gereç kullanımının; görsel açıdan eğitimi desteklediği, konuları somutlaştırdığı, yaparak yaşayarak öğrenmeye imkan sağladığı, öğrencilerin dikkatlerini çektiğinden derslere ilgi ve dikkat uyandırdığı, öğrenmeyi kolay ve zevkli hale getirdiği, öğrenci başarısını artırdığı ve öğretmenin yükünü oldukça hafiflettiği yönündeki öğretmen görüşleri de araştırmanın bulguları arasındadır. Elde edilen bulgulardan; öğretmenlerin derslerde çeşitli araç-gereçlere gereksinim duydukları, gereksinim duydukları araç gerece belli oranlarda sahip oldukları, ihtiyaç duydukları araç-gereç temininde sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Anahtar sözcükler: araç gereç kullanımı, zihin engelliler sınıf öğretmeni, eğitim ve uygulama okulu

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine opinions of intellectual disability class teachers regarding use of materials. Qualitative research method is used in this research. Participants who are determined according to purposive sampling method are formed a total of 20 teachers of intellectual disability. Semi-structured interview technique is used to collect data and a 10 item interview form is used. In analysis of research data descriptive analysis approach is used. The use of materials and equipment in lessons promotes education in terms of visualization, make subjects more concrete, provide opportunity to learn by doing and experiencing, attracts the attention of the students, increases the interest and the students' achievement, makes learning easy and enjoyable such kinds of opinions are the among the research findings. From obtained data, it is understood that the teachers need various materials in lessons but they only have a certain amount of materials and also they have problems to supply materials they need.

Keyword: use of materials, intellectual disability class teachers, education practice school

GİRİŞ

Okul, öğrencilere okuma-yazma ve basit sayısal becerilerin yanında karmaşık ve daha soyut bilgi ve düşünceleri kazandırmak üzere kurulmuş ve hemen hemen herkesi şu veya bu ölçüde ilgilendiren oldukça yaygın, toplumsal bir kurumdur. İnsan yaşamının çok önemli bir bölümü örgün eğitim kurumlarında geçmektedir. Çeşitli yaş ve özellikteki öğrencilere hizmet veren ve onların eğitim sorumluluğunu yüklenen bu kurumların temel hedefi öğrencilerin gelişimine en üst düzeyde katkı sağlamak, böylece onları bir üst eğitim kurumuna ve toplumsal yaşama hazırlamaktır (Tatar, 2004).

Teknolojik gelişmeler ve değişmeler, eğitim kurumlarının yapı ve işlevlerini etkilemektedir. Eğitim sürecinin bir ürünü olarak da değerlendirilebilecek teknolojik gelişim aynı zamanda eğitim sürecinin de yapısını değiştirmiş, eğitim anlayışına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Yeni teknolojiler öğrencileri, öğretmenleri ve öğrenme ortamlarını etkilemektedir (Tor ve Erden, 2004).

Öğretimin materyallerle desteklenmesi son yıllarda eğitimcilerin en fazla üzerinde durduğu konular arasındadır. Öğretimin materyallerle desteklenmesindeki temel amaç, öğretim etkinliğinin daha da geliştirilmesidir. Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan araç-gereç ve materyaller her geçen yıl sayı ve tür olarak hızla artmakta, çok basit yapıdan aşırı derecede karmaşık yapılara kadar uzanan çok geniş bir alanı kapsamaktadırlar. Materyalle desteklenen eğitimde en

önemli özellik, öğretimi daha ilgi çekici ve sürükleyici hale getirmesi, verimli ve ekonomik kılmasıdır (Ergin, 1995; Özdemir, 2000; Semerci, 2006).

Geniş yelpazede olan bu materyaller değişik duyu organlarını etkilemekte, dahası, bazıları tek bir duyu organımızı etkilerken bazıları birden çok duyu organımıza etki etmektedir (Demirel, Seferoğlu, ve Yağcı, 2004). Eğitimde materyal kullanımının önemini artıran, öğrenme ile duyu organları arasındaki doğrusal ilişkidir. Öğretim materyalleri çoklu öğrenme ortamı sağlar. Öğrenmelerimizin % 83 ü görme, % 11 i işitme, % 3,5 i koklama, % 1,5'i dokunma ve % 1 i tatma duyularıyla gerçekleşir. Ayrıca insanla, okuduklarının % 10 unu, işittiklerinin % 20 sini, gördüklerinin % 30 unu, hem görüp hem işittiklerinin %50 sini, söylediklerinin % 70 ini ve kendi yapıp söylediklerinin % 90 ını hatırlamaktadırlar. Öğrenme, insanın duyu organları aracılığıyla aldığı uyarıcıları algılaması, yorumlaması ve anlamlandırması olarak düşünülürse; öğrenme ortamı ve öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse, öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada geç gerçekleşmektedir (Semerci, 2006). Eğitimde materyal kullanımı ile öğrenciye çok zengin, renkli, görsel ve işitsel mesajlar içeren bir öğretim ortamı sunulabilir. (Başboğaoğlu, 2009; Çelik, 2007; Demirel, Seferoğlu, ve Yağcı, 2004).

Eğitim ortamlarının öğelerinden birisi olan araç-gerecin sınıf ortamında daha çok kullanımı öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi anlayabilmeleri için oldukça önem taşımaktadır. Günümüz sınıf ortamında görsel ve işitsel araçlar ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi için daha çok duyu organına ulaşan görsel ve işitsel araçlarla oluşturulacak öğrenme ortamlarına başvurmak kaçınılmaz bir ihtiyaçtır (Dursun, 2006). Eğitim araç-gereçleri ve ders kitapları eğitim ortamının öğretime etkinlik kazandıran unsurlarıdır (Bilgen, 1994). Ornstein ve Lasley (2000) eğitim materyallerinin planlı şekilde kullanılması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Eğitimde kullanılacak materyaller, öğrencilerin özelliklerine uygun olmalıdır. Ayrıca kolaylıkla elde edilebilir ve kullanılabilir olması gereklidir (Kurtde, 2008; Senemoğlu, 2001). Farklı gelişimsel özelliklere sahip öğrencilerin bulunduğu sınıf ortamında öğrencilerin öğrenmelerinin gerçekleşebilmesi için bireysel farklılıkları doğrultusunda hazırlanmış olan ders araç gereçleri ve materyaller sağlanmalıdır. Bireysel farklılıklar doğrultusunda hazırlanmış olan ders araç gereçleri ve materyaller eğitim uygulamalarında öğrencilere yeni olanaklar sağlayarak eğitim ortamının zenginleşmesine yol açmaktadır. Aynı şekilde Dunn ve Dunn (2002) öğretim materyallerinin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olduklarını vurgulamaktadırlar. Her öğrencinin öğrenme ihtiyaçları ve öğrenme stili farklıdır. Öğrenme stili varsayımına göre bütün çocuklar öğrenebilir fakat çocukların hepsi aynı biçimde öğrenemez. Çocuklar farklı yollarla öğrenirler ve bütün çocuklara uyan tek bir öğrenme yaklaşımı yoktur. Öğrenmenin tasarlanması ve uygulanmasını farklı öğrenme tarzlarını dikkate alarak gerçekleştirmek gerekmektedir (Aktaran, Çelik, 2007). Gelişim özellikleri farklı olan öğrencilerin tamamına yönelik olarak başarılı eğitim verebilmek için; uygun ders programını oluşturma, etkili öğretimsel yöntemler geliştirme ve uygun öğretimsel materyalleri seçmeyi kapsayan çok yönlü değişiklikler ve kapsamlı çözümler olması gerekmektedir (Thomas ve Rebecca, 1994).

Öğrenmeyi destekleme ve öğretimi kolaylaştırma özelliği ile eğitimin vazgeçilmez unsurları olan öğretim materyalleri, sınıfta özel gereksinimli bir öğrenci bulunduğu daha da önemli hale gelmektedir (Kargın, 2010). Rotter (2006) a göre, özel eğitim alanında çalışan öğretmenler, farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrenciler ile karşılaşabilmektedirler. Öğretmenler bireysel farklılıkları göz önüne alarak, bütün öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak için öğrencilerin özelliklerine uygun basit yöntemler ve materyaller arayışında olurlar. Friend ve Bursuck (2002)'e göre, bu materyallerin seçiminde ve kullanımında bazı kurallara dikkat edilmesi gerekmektedir. 1. Materyal seçiminde, materyallerin ele alınan konuya ve çocukların gelişim düzeyine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Materyaller yalnızca öğretim düzeyine göre değil, aynı zamanda öğrencilerin gereksinimlerine göre de düzenlenmelidir. 2. Özel gereksinimli öğrenciler, bir konuyu öğrenmek için kullandıkları materyalleri başka bir konuyu öğrenirken kullanmada ya da aynı konuya ilişkin problemi, farklı materyalleri kullanarak çözmekte zorlanabilirler. 3. Öğrencinin öğrenmesinin tüm duyularıyla desteklenmesi önemli bir konudur. Öğretimde kullanılan çeşitli araçlar ve modeller öğrenciye görsel malzeme sağlama bakımından önemlidir. Ancak görsel bilginin sözel bilgi ile de desteklenmesi gerekmektedir. 4.

Öğretmen hazırlamış olduğu araçları yalnızca kendisi kullanmamalı aynı zamanda öğrencilerin de kullanmalarına olanak vermelidir (Aktaran ve Kargın, 2010).

Kaptan (1999) ise uygun araç gereçleri seçebilmek için bazı özelliklerin bilinmesi ve dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca araç gereç seçimini yaparken dikkat edilmesi gerekenleri şöyle sıralamaktadır. 1. Öğrenci özellikleri: Eğitim ortamında kullanılacak olan materyaller öğrenci gelişim düzeyine uygun olmalıdır. 2. Öğretmen özellikleri: Öğretim araçları büyük ölçüde öğretmenin rehberliğinde kullanıldığı için seçilen araç gereç, öğretmen tarafından da kullanılabilir. Öğretmen, kendini kullanımı konusunda yetersiz hissettiği araç-gereçler yerine, güvenerek kullanabileceği ve öğrencilerini istediği gibi yönlendirebilecekleri araç-gereçleri seçmelidir. 3. Konu alanı özellikleri: Araç gereç seçiminde dikkat edilmesi gereken diğer ölçüt öğretilen konu alanının özelliğine dikkat edilmesidir. 4. Öğretim hedefleri: Öğretim araç ve gereçleri öğretim amaçlarına ulaşmak amacıyla kullanılmalı ve kullanılacak materyal belirlenmiş hedef ve davranışı kavratmaya yönelik olmalıdır. Yoksa istenen etkiyi göstermeyecek ve hiçbir işe yaradığı söylenemeyecektir. 5. Öğrenci sayısı: Materyal seçiminde öğrenci sayısı önemli bir rol oynamaktadır. Sınıf mevcudunun az olduğu durumlarda, hemen hemen tüm öğrenciler araç gereçlerden yararlanabilirler, yaparak yaşayarak kendileri öğrenebilirler. Ancak sayının fazlaşması yaparak yaşayarak öğrenmeyi ve bazı araç gereçleri kullanmayı sınırlandırır. Böyle durumlarda daha fazla kişiye ulaşması mümkün olan araç gereçlerin tercih edilmesi gerekmektedir. 6. Fiziksel koşullar: Öğretim araçlarının kullanılmasında sınıftaki fiziksel şartların uygun hale getirilmesi, ya da mevcut bulunan ortama göre, araç gereç seçilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin, eğitim ortamlarında araç gereç kullanımı konusunda bilgi sahibi olmaları yanında araç gereç seçme ve bunları sağlayabilmede de o kadar başarılı olmaları gerekmektedir (Çilenti, 1997). Öğretmenler araç-gereçlerle sağlanan yaşantılar esnasında öğrencilerin tepkilerini izleme ve buna göre eğitimi yönlendirme olanağına sahiptirler. Öğretmen her öğretim sonunda önceden belirlenen amaçların ne derece kazanıldığını çeşitli ölçme araçlarıyla belirler. Böylece öğretimin ve kullanılan araç-gereçlerin öğrenci başarısı üzerinde ne derece etkili olduğunu belirleyebilir. Bu anlamda öğretmen kullanılan yöntem ve araç-gereçlerin etkililiği ile verimliliğini değerlendirebilir. Özel eğitim, araç gereç dayalı uygulamaların yoğun olarak kullanıldığı, yaparak yaşayarak öğrenme etkinliğinin ve birden fazla duyu organına hitap edilerek yapılan öğretimlerin daha etkili ve verimli olduğu bir eğitim alanıdır. Öğretim materyallerinin seçimi, temin edilmesi ve kullanımı kadar etkin kullanımı da önemli olmaktadır. Materyallerin etkin kullanımı ile ilgili olarak önemli sorunların olduğu bilinmektedir. Bu sorunların aşılması için öncelikle sorunun tespiti ve analizi büyük önem taşımaktadır (Şahin, 2000).

Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler gelişim düzeyleri bakımından daha somut öğrenme yaşantılarına gereksinim duymaktadırlar. Yani, eğitim-öğretimde öğretim araç-gereçlerinin kullanımı; zihinsel yetersizlik gösteren öğrenci için somut yaşantı sağlaması, yaparak ve yaşayarak bilgi ve beceri kazandırması, edinilen bilgi ve becerilerin uzun süre kalıcı olması, bilgiyi sadece öğretmenlerden değil değişik kaynaklardan almayı sağlaması, bilgiye ulaşmada çoklu yollar sunması gibi birçok yarar sağlamasını gerektirmektedir. Bunun sağlanabilmesi için çok ortamlı, çok materyalli öğretme öğrenme uygulamalarına yer verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin öğretim araç ve gereçlerini kullanma durumlarının belirlenmesine gereksinim vardır. Farklı eğitim uygulamalarında görev yapan zihin engelliler sınıf öğretmenleriyle yapılacak olan nitel bir çalışma kapsamlı ve zaman alıcı bir araştırmayı gerektirdiğinden, bu çalışma eğitim ve uygulama okulunda özel eğitim sınıfında görev yapan zihin engelliler sınıf öğretmenleriyle sınırlandırılmıştır. Bu çalışmada, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin derslerde; (a) gereksinim duydukları araç gereçlere sahip olma durumları, (b) gereksinim duydukları araç gereci kullanma durumları ve (c) araç gereç kullanmanın yararına inanma durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada uygun veriler elde edebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi seçilmiş ve görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel

araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Katılımcılar

Bu çalışmanın amaçları doğrultusunda katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi tekniklerinden olan tipik durum örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminin tercih edilmesinin nedeni, bu örnekleme yönteminin zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân tanınmasıdır. Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin araç-gereç kullanım düzeylerinin belirlenmesine ilişkin bilgi sahibi olmak istenmesi nedeniyle de tipik durum örnekleme benimsenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Buna göre araştırma katılımcıları, Batı Karadeniz bölgesinde yer alan bir il sınırları içinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir eğitim ve uygulama okulunda görev yapan öğretmenlerden oluşturulmuştur. Bu okulda görev yapan öğretmenler arasından gönüllülük esasına göre toplam 20 zihin engelliler sınıf öğretmeni belirlenmiştir. Katılımcıların 8'i bayan ve 12'si erkektir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme soruları, araştırmacı tarafından yapılan alanyazın taraması ile oluşturulan toplam 15 sorunun bulunduğu soru havuzundan seçilmiştir. Oluşturulan sorular 2 alan uzmanı ve alanda çalışan 2 öğretmen tarafından soru maddeleri, soruların ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığı, açık, anlaşılır ve görüşme yapılacak öğretmenlerin düzeylerine uygun olup olmadığı göz önünde bulundurularak kontrol edilmiştir. İncelemenin sonucunda, veri toplama aracı yeniden düzenlenmiş ve toplam 10 sorudan oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formunda aşağıda belirtilen sorular yer almıştır:

1. Hangi derslerinizde hangi tür araç gerece ihtiyaç duyuyorsunuz? Derslerde olmazsa olmaz diyebileceğiniz 5 araç gereç adı söyler misiniz?
2. Derslerinizde kullanmaya ihtiyaç duyduğunuz araç gereçlere sahip misiniz? Eğer sahipseniz hangileri olduğunu belirtiniz.
3. İhtiyaç duyduğunuz araç gereçlerin temininde sorun yaşıyor musunuz? Eğer sorun yaşıyorsanız sizce bunun nedenleri nelerdir?
4. Derslerinizde öğrencilerin araç gereçleri kullanmalarına gereksinim duyuyor musunuz? Eğer duyuyorsanız bunların neler olduğunu belirtiniz? Ayrıca öğrenciler bunları temin etmede sorun yaşıyor mu? Sorun yaşıyorlarsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini belirtiniz.
5. Derslerde sahip olduğunuz araç gereçleri ne sıklıkta kullanıyorsunuz? En çok kullandığınız araç gereçleri kullanım sıklığına göre sıralayınız.
6. Öğrencilerinizin anlamakta zorlandıkları konuyu kazandırmada(zorlandıkları herhangi bir konunun öğretiminde) kullandığınız özel bir araç gereç var mı?
7. Araç gereçlerin kullanımı zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin derse ve okula karşı ilgilerinde önemli değişikliğe neden oluyor mu? Eğer oluyorsa bu konuda örnek verebilir misiniz?
8. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bilgisayar kullanımı ve araç gereçlere ilgi düzeylerinin nasıl olduğunu düşünüyorsunuz?
9. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere ihtiyaç duydukları araç gereçler sağlanırsa başarı düzeylerinin artması konusunda ne düşünüyorsunuz?
10. Derslerinizde araç gereç kullanmak sizce ne gibi yararlar sağlamaktadır?

Soruların anlaşılabilirliği ve amaca yönelik olup olmadığını belirlemek amacıyla Eğitim Uygulama Okulunda görev yapan iki zihin engelliler sınıf öğretmeni ile ön görüşme yapılmıştır. Bu öğretmenler ile birlikte uygun gün ve saat belirlenmiş ve kendileriyle görüşme yapılmak istendiği bildirilmiştir. Bu görüşmenin başlangıç aşamasında, görüşmecinin araştırmasının amacı hakkında bilgi vermiş, nasıl uygulanacağını da yine öğretmenlere anlatmıştır. Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar

doğrultusunda araştırma sorularında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Görüşme formunda bulunan soruların araştırmacı tarafından temaları tespit edilmiştir.

Araştırma sorularının belirlenmesinden sonra araştırmada katılımcı olarak yer alan 20 zihin engelliler sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Araştırmacı yapılan görüşmeler öncesinde öğretmenlere araştırmanın amacının ne olduğunu açıklamıştır. Öğretmenlerin bütün görüşlerini ve önerilerini açıkça anlaşılacak şekilde ifade etmelerinin ve herhangi bir şeyden çekinmeden aktarmalarının çok önemli olduğu belirtilmiştir. Araştırmacı görüşme yapacağı öğretmene, görüşme sırasında akıcılığın bozulmaması, görüşme sonuçlarının daha ayrıntılı değerlendirilebilmesi ve söylediklerinin eksiksiz kaydedilebilmesi için görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmelerin kayıt edileceğini de belirtmiştir. Ayrıca bu kayıtların ve dökümlerinin güvenilirlik çalışması yapacak olan uzman dışında hiç kimse tarafından dinlenmeyeceği veya okunmayacağı da vurgulanmıştır. Sorular önceden öğretmenlere gösterilmediğinden, öğretmenler görüşme öncesinde sorulardan haberdar olmamışlardır. Öğretmenler görüşme esnasında konu dışı şeylerden söz ettiklerinde yeniden konuya yönlendirilmişlerdir. Araştırmacı, soruların anlaşılmadığı takdirde tekrar okunabileceğini özellikle belirtmiştir. Görüşme soruları önceden belirlenen sırayla öğretmenlere sorulmuştur. Görüşme sırasında öğretmen sorunun cevabını tam olarak vermezse, soruyu daha açık ve anlaşılır cevaplaması istenmiş daha sonra eklemek istediği başka bir şeyin olup olmadığı sorulmuştur. Soruların cevaplanması sırasında, sorulan soruyla birlikte bir başka sorunun cevabı da verilmişse, o soru tekrar sorulmamıştır. Görüşme sırasında gerekli görüldüğünde herhangi bir yönlendirme olmadan gerekli açıklamalar yapılmıştır. Görüşmeler yapılırken, görüşme yapılacak öğretmenlerin isimlerinin kullanılmamasına karar verilmiş, ancak öğretmenlere istedikleri takdirde isimlerini kullanabilecekleri söylenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada iç geçerliği sağlamak için; formlarda yer alan sorulara, araştırma verilerine ve yorumlarına ilişkin uzman görüşleri alınmıştır. Ayrıca iç geçerliği sağlamaya yönelik, katılımcıların % 25'ine (5 öğretmen), verilerin analizinden sonra, ulaşılan sonuçlar ve yapılan yorumlar gösterilerek, katılımcı teyidi sağlanmıştır. Bu araştırma içerisinde öğretmenlerin görüş bildirdiği cümlelerden örnekler sunulmuş ve "doğrudan alıntılar" yapılarak araştırmanın aktarılabilirliği (dış geçerliği) sağlanmıştır. İç güvenirligi sağlamak için, bir uzmandan tutarlık incelemesi yapılması istenmiş ve analiz yaklaşımlarının tutarlı olduğu ve ulaşılan sonuçlarla veriler arasında kurulan ilişkilerin tutarlı olduğu saptanmıştır. Dış güvenirligi sağlamak için ise, araştırmada elde edilen ham veriler ve bu veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve yapılan yorumlar, alan uzmanına teyit incelemesi için sunulmuş ve alan uzmanının teyidi alınmıştır.

Verilerin Analiz Edilmesi

Araştırma verilerinin analizinde nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan analiz yaklaşımlarından betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde betimlemektir. Daha sonra yapılan betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bir takım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmacı, görüşmeleri sonuçlandırdıktan sonra kayıtların dökümü aşamasına geçmiştir. Kayıtların dökümünde her bir öğretmen için ayrı bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sırasında kullanılan ses kayıtlarının, her öğretmen için, hiçbir değişiklik yapılmadan aktarımı yapılmıştır. Bu dökümlerin % 50'si alan uzmanı tarafından ses kayıtları ile karşılaştırılmış ve dökümlerin doğruluğu incelenmiştir. Öğretmenlerden alınan araştırma sorularına ilişkin bilgiler tablolara dökülmüş, tabloların daha net ortaya çıkması için analiz formu oluşturulmuştur. Veriler bu analiz formuna aktarılmıştır. Analiz aşamasında elde edilen veriler bulguların oluşturulmasında karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır.

Soruların tespiti aşamasında belirlenmiş olan aşağıdaki temalar doğrultusunda bulgular ortaya konmuştur. Belirlenen temalar; 1. Öğretmenlerin derslerde gereksinim duydukları araç gerece sahip olma durumları, 2. Öğretmenlerin derslerde gereksinim duydukları araç gereci kullanma durumları ve 3. Öğretmenlerin derslerde araç gereç kullanmanın yararına inanma durumları.

BULGULAR

Belirlenen temalar çerçevesinde elde edilen bulgulara aşağıda sırasıyla yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Derslerde Gereksinim Duydukları Araç Gerece Sahip Olma Durumu

Bu başlık altında, öğretmenlere 1, 2, 3 ve 4 numaralı sorular sorulmuştur. Birinci sorudan başlayarak aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Hangi Derslerinizde Hangi Tür Araç Gerece İhtiyaç Duyuyorsunuz? Derslerde Olmazsa Olmaz Diyebileceğiniz 5 Araç Gereç Adı Söyler misiniz? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmada görüşme yapılan öğretmenlerden; 9 kişi Okuma Yazma, 8 kişi Matematik ve Hayat Bilgisi 4 kişi Toplumsal Uyum Becerileri ve Müzik, 2 kişi Dil ve Konuşma Gelişimi ve Beden Eğitimi derslerinde araç gerece ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden hiçbiri Resim-iş, Beslenme Bilgisi ile Trafik ve İlk Yardım Eğitimi derslerini belirtmemişlerdir. Yine öğretmenler derslerinde olmazsa olmaz diyebilecekleri araç gereç olarak 15 öğretmen resimli kartlar, 9 öğretmen bilgisayar, 9 öğretmen CD, 6 öğretmen projeksiyon, 5 öğretmen sayı boncukları, 4 öğretmen etkinlik ve hikaye kitapları, 4 öğretmen yazı tahtası, 3 öğretmen okuma fişleri, 3 öğretmen defter, 2 öğretmen TV ve ses sistemi, 2 öğretmen kalem ve 2 öğretmen ise yap-bozların bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden kesitler aşağıda sunulmuştur.

Ö4 “Matematik, Okuma-yazma ve müzik derslerinde araç-gerece ihtiyaç duyuyorum. Müzik dersi için saz, mini piyano, matematik ve okuma-yazma dersleri içinde bilgisayar, projeksiyon ve ses sistemine ihtiyaç duyuyorum.” Ö11 “Hayat bilgisi, toplumsal uyum becerileri, matematik derslerinde işlenen amaca uygun olarak ulaşılabiliriyorsa öncelikli olarak gerçek nesnelere, ulaşılıyorsa resimli kartlar, maketler, CD’ler, dil ve konuşma gelişimi dersi için hikaye kartları, hikaye kitapları CD’ler. Matematik dersinde matematik seti, gerçek nesnelere, resimli kartlar, CD’ler, maketler, ahşap tak-çıkartma oyuncaklarına ihtiyaç duyuyorum.” Ö12 “Matematik dersinde; büyük-küçük, uzun-kısa gibi kavramların öğretimi için karşılaştırmalı ya da eşleştirmeli materyaller. Sayılar ve işlemler için boncuk vb görsel materyaller. Hayat bilgisi dersinde; vücut materyalleri, görsel materyalleri. Toplumsal uyum becerileri dersinde; uygulamaya yönelik materyaller ile görsel materyallere ihtiyaç duyuluyor. 1. Bilgisayar, 2. Projeksiyon, 3. Düzeye uygun lavabo, 4. Resimli kartlar ve 5. Tahta ya gereksinim duyuyorum.” Ö18 “Hayat bilgisi dersinde resimli kartlar ve zihin engelliler müfredatına uygun ders kitabı eksikliği duyuyoruz. Olmazsa olmaz diyebileceğim beş araç gereç olarak; öğrenci düzeylerine uygun ders kitabı, interaktif CD’ler, resimli kartlar, oyuncaklar ve bilgisayar söyleyebilirim”

Derslerinizde Kullanmaya İhtiyaç Duyduğunuz Araç Gereçlere Sahip misiniz? Eğer Sahipseniz Hangileri Olduğunu Belirtiniz Sorusuna İlişkin Bulgular

7 öğretmen ihtiyaç duydukları araç-gerece sahip olduklarını, 4 öğretmen çoğunlukla sahip olduklarını, 5 öğretmen kısmen sahip olduklarını belirtirken 4 öğretmen sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden Ö2. “Çoğuna sahibiz. Tahta, kitap, defter, kalem, görsel materyaller, projeksiyon cihazı olsa iyi olur.” Ö3 “Evet. Okulun araç-gereç odasında birçok araç-gereç mevcuttur.” Ö4 “Evet sahibim. Bilgisayarımız mevcut. Projeksiyonumuz en kısa zamanda temin edilecek. Diğer materyallere de sahibim.” Ö8 “Evet sahibiz. Okulumuzda kavram laboratuvarı var. İşlenecek konuya uygun görsel dokümanlar işitsel kavram setleri, nesnelere, maketler, puzeller mevcut. Ayrıca sınıfta sürekli bulundurduğum şahsıma ait materyal setlerim var.” Ö9 “Genel olarak ihtiyaç duyduğum materyallerim sınıfta mevcut. Fakat çoğunu kendim temin ettim. Bunlar arasında CD’ler yaprak testler bulunuyor.” şeklinde ihtiyaç duydukları araç-gereçlere sahip olduklarını dile getirmişlerdir.

İhtiyaç duydukları araç gereçlere sahip olmadıklarını ifade eden öğretmenlerden Ö15 “Derslerimde kullanmaya ihtiyaç duyduğum araç-gereçler maalesef yok. İlköğretim öğrencilerinin kullandığı kitaplar, kendi hazırladığım etkinlik çalışmalarıyla derslerimi yapıyorum.”, Ö16 “Hayır ihtiyaç duyduğumuz bir çok araç gerece sahip değiliz.” Ö17 “Sahip değiliz. Eğitim materyallerinin tam olması gerekmektedir.” ifadelerinde bulunmuşlardır.

İhtiyaç Duyduğunuz Araç Gereçlerin Temininde Sorun Yaşıyor musunuz? Eğer Sorun Yaşıyorsanız Sizce Bunun Nedenleri Nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (16 öğretmen) ihtiyaç duydukları araç-gereç temininde sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. 4 öğretmen ise herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Ö1 “Sorun yaşanıyor, çünkü gerekli destek üst makamlardan tam olarak sağlanamıyor. İmkan ve bütçe açısından bazı aksamalar oluyor.”, Ö4 “Kesinlikle sorun yaşıyorum. Planlarımızda talep ettiğimiz araç-gereç ve materyallerin temini oldukça zor. Çünkü ülkemizde eğitim sisteminin tam bir tabana oturtulmaması ve okullarımıza yapılan maddi destek ve ödeneklerin az olması. Genelde bu ihtiyaçları hayırsever ve bazı öğrenci velilerinin destekleri ile karşılıyoruz.”, Ö5 “Bazı araç-gereçlerde sorun yaşanabiliyor. Çünkü okul bütçesiyle karşılanamıyor, veli ile temin edilemiyor. Milli Eğitime verilen ihtiyaç listesiyle de tam olarak karşılamıyor.”, Ö15 “İhtiyaç duyduğum malzemeleri temin etmekte çok zorlanıyorum. Çocukların düzeylerine ve derslerine uygun materyaller yok. Normal olan öğrencilerin kullandığı ders araç gereçleri çocuk için faydalı değil ve yetersiz kalmaktadır. Özel eğitime yeterince önem verilmediğini düşünüyorum. Çocuklarımız için yeterli malzemeler hazırlanmıyor.” ve Ö18 “Özel eğitim sınıflarına uygun materyal ve ders kitabı bulmakta oldukça zorluklar yaşadım. Daha fazla kaynak kitaba ihtiyacım var. Bunun başlıca nedeni; özel eğitim sınıflarına uygun bir müfredatın bulunmaması olarak görüyorum.” diye sorun yaşadıklarını söylerlerken Ö2 “Herhangi bir sorun yaşamıyoruz. Okul gerekli özeni göstermekte. Ayrıca ailelerde bu konuda hassaslar.”, Ö11. “Hayır, okulumuzda mevcut. Şahsıma ait araç- gereçlerim de var.” diye araç gereçlerin temininde sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Derslerinizde Öğrencilerin Araç Gereçleri Kullanmalarına Gerekksinim Duyuyor musunuz? Eğer Duyuyorsanız Bunların Neler Olduğunu Belirtiniz? Ayrıca Öğrenciler Bunları Temin Etmede Sorun Yaşıyor mu? Sorun Yaşıyorlarsa Bunun Nedenlerinin Neler Olabileceğini Belirtiniz Sorusuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin tamamı derslerinde öğrencilerin araç gereçleri kullanmasına gerekksinim duyduklarını söylerken bu öğretmenlerden 11’i, gerekksinim duydukları araç gereçleri temin etmekte öğrencilerin sorunlar yaşamadıklarını, 9 öğretmen ise öğrencilerin sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin araç-gereç temininde sorun yaşadıklarını söyleyen öğretmenlerden 8’i bu sorunu ailelerin maddi sıkıntısına bağlamışlardır. Ö15 “Zihinsel yetersizliği olan çocuklar görerek, işiterek, yaparak ve yaşayarak öğrendiklerinde öğrenmeleri daha kalıcı olmaktadır. Araç-gereçlerin birçok duyu organına hitap etmesi onların öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Bilgisayar vb araçlara ihtiyaç duyuyoruz. Öğrenciler okul dışında bu araç gereçleri temin etmekte zorlanıyor. Öğrenciler, maddi sorunları yüzünden temin edemiyorlar.” ve Ö4 “Kesinlikle araç-gereçleri kullanmaya gerekksinim duyuyorum. Derslerimizde kullanılan araç-gereçleri önceden öğrencilerimize tanımlıyoruz. Fakat bazı velilerin maddi imkansızlıklardan dolayı araç-gereç temini gecikmekte bu da derslerin işlenişlerini olumsuz etkilemektedir.” Öğrencilerin araç-gereç temininde sorun yaşadıklarını söyleyen bir öğretmen ise bu durumu diğer 8 öğretmenden şekilde ortaya koymuştur. Ö18 “Öğrencilerin araç-gereçleri kullanmasına gerekksinim duyuyoruz ancak bunların temininde il içinde sıkıntılar yaşıyoruz. Özel eğitim öğrencilerinin derslerinde kullanabilecekleri materyalleri ilde bulunan kırtasiyelerden temin edememekte dirlir. Bunun nedenini kesinlikle özel eğitime önem verilmemesi ve ticari kaygılar olarak görüyorum.”

Öğretmenlerin Derslerde Gerekksinim Duydukları Araç Gereci Kullanma Durumları

Bu başlık altında, öğretmenlere 5, 6, 7 ve 8 numaralı sorular sorulmuştur. Birinci sorudan başlayarak aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Derslerde Sahip Olduğunuz Araç Gereçleri Ne Sıklıkta Kullanıyorsunuz? En Çok Kullandığınız Araç Gereçleri Kullanım Sıklığına Göre Sıralayınız Sorusuna İlişkin Bulgular

12 öğretmen her ders araç-gereç kullandığını söylerken, 3 öğretmen sık sık kullandığını, 5 öğretmen ise gerek duyduğunda kullandığını söylemişlerdir. En çok kullanılan araç gereç arasında ise öğretmenlerden 10 kişi bilgisayar, 7 kişi resimli kart, 4 kişi yazı tahtası, 4 kişi ders kitabı ve 3 kişi ise gerçek nesneyi belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden kesitler aşağıda sunulmuştur. Ö3 “Hemen hemen her ders kullanmaya çalışıyorum. TV, gerçek nesne, resimli kart vs.”, Ö8 “Genelde tüm derslerde sıklıkla kullanıyorum. Çünkü materyal olmadan ders işlenmiyor. Materyal öğrencilerin dikkatlerini toplamada, sürdürmede büyük önem taşıyor. Gerçek nesnelere, resimli kartlar, tak-çıkır, yap-boz, puzzle, bilgisayar, hikaye kartları ve olay kartları.” Ö9 “En çok kitap ve yazı tahtasını kullanıyorum. Ardından da bilgisayar ve CD kullanıyorum. Hemen hemen her gün her derste materyal kullanımı söz konusu.” Ö11 “Her derste araç-gereç kullanmaya özen gösteriyorum. Gerçek nesnelere, resimli kartlar, matematik seti, CD ler” Ö15 “Sınıfımda kendi hazırladığım etkinlik çalışmalarını ve resimli kartları hemen hemen her ders kullanıyorum. En çok etkinlik kayıtlarını sonra resimli kartları kullanıyorum.” ve Ö20 “Her gün kullanıyorum. Derslerde daha çok defter, kalem ve resim çalışmalarını gerektiren araç gereçleri kullanıyoruz.”

Öğrencilerinizin Anlamakta Zorlandıkları Konuyu Kazandırmada (Zorlandıkları Herhangi Bir Konunun Öğretiminde) Kullandığınız Özel Bir Araç Gereç Var mı? Sorusuna İlişkin Bulgular

4 öğretmen, öğrencilerin anlamakta zorlandıkları konunun öğretiminde kullandıkları herhangi bir özel araç-gereç olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin bir bölümü (4) konu ve derse göre kullandıkları araç-gerecin değiştiğini belirtmiştir. Ö3 “Konunun özelliklerine ve öğrencinin ihtiyaçlarına göre değişir. Tespit ettiğim nicelik ve niteliğe uygun materyali kendim hazırlarım.”, Ö8 “Dersin, konunun ya da kavramın, becerinin niteliğine uygun gerçek nesnelere ve resimli kartları kullanıyorum. Yine de zorlanıyorsa oyun-oyuncak ya da şarkı yoluyla öğretmeye çalışıyorum.”, Ö11 O konu, ders ile ilgili oyun ya da oyuncak varsa onu kullanıyorum.” ve Ö15 “Öğrencilerin zorlandıkları konularda dersin içeriğine göre öğrencilerin seviyesine uygun, anlayabileceği şekilde araç gereçler yaparak öğrenmelerini sağlamaya çalışıyorum.” Bir bölüm öğretmen (4) ise; Ö4 “Bilgisayar sunum ve animasyonlarının anlaşılmasında etkin rol oynaması gereğiyle genelde bu yöntemden faydalanırım. Öğrenci duyarak, işiterek ve görerek daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirir.”, Ö9 “Genelde anlamadıkları konuyla ilgili videolar çok etkili oluyor. CD, videolar birçok duyu organına hitap ettiği için somutlaştırma açısından faydalı oluyor. Ya da konuya uygun yenilerin yapılması, konuyla ilgili somut materyallerin sınıfa getirilmesi de kolaylaştırıcı yol.” Ö13 “Öğrencilerin seviyeleri itibarıyla öğretim yerine zamanın çoğu eğitim üzerine harcanmaktadır. Burada da önemli olan sorun davranışların eğitime engel olmaması hususunda harcadığımız çabadır. Bunun için de pekiştirici olarak sevdikleri materyal olan bilgisayar ve yiyeceklerden yararlanıyoruz.” ve Ö18 “Genel olarak anlamakta zorlandıkları konularda hem görsel hem işitsel duyularına hitap edecek öğretim CD’lerinden ve bilgisayardan faydalanıyorum.” İfadeleriyle daha çok öğrencilerin hem görsel hem de işitsel duyularına hitap ettiğinden bilgisayar ve CD kullandıklarını belirttikleri görülmüştür.

Araç Gereçlerin Kullanımı, Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Derse ve Okula Karşı İlgilerinde Önemli Değişikliğe Neden Oluyor mu? Eğer Oluyorsa Bu Konuda Örnek Verebilir misiniz? Sorusuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin tamamı, araç-gereçlerin kullanımının zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin derse ve okula karşı ilgilerinde önemli bir artışa yol açtığı yönünde ifadede bulunmuşlardır. Öğretmenler araç-gereç kullanımının öğrencilerin derse ve okula karşı ilgilerini artırdığını söylerken buna ilişkin değişik örnekler vermişlerdir. Bunlar aşağıda verilmiştir. Ö1 “Oluyor. Okula gelmek ve okula karşı tutumlarını olumlu etkiliyor. Örneğin okulda bilgisayar olması bize bazı etkinlikleri yapmakta Premack ilkesini kullanma imkanı veriyor.” Ö3 “Evet. Televizyonu çok seven bir öğrenci, okula girmek istemiyordu. Dersi televizyondan işleyeceğimizi söylediğimde okula girmişti. Ondan sonra da

gayet istekli gelip gitmeye başladı.” Ö6 “Kesinlikle neden oluyor. Flüt çalarak şarkı söylediğimde hiç kıpırdamadan oturuyor.” Ö11 “Öğrenci okula ve derse daha istekli geliyor. Örneğin, taşıtları tanıma amacı çalışılırken trafik dersinde bu amacı anlatan bir CD izlediğimde öğrenci diğer trafik derslerine geldiğinde bilgisayar yok mu diye sordu. Eve gittiğinde de annesine CD ile ilgili öğrendiği taşıtları anlatmış. CD izlediğini ve çok eğlendiğini söylemiş.” Ö15 “Öğrenciler derslere ve konulara daha çok ilgi duyuyorlar. Yapararak öğrendikleri için daha çok zevk alıyorlar ve istekli oluyorlar. Örneğin, sosyal bilgiler dersinde projeksiyon kullanmıştık. Bölgeler konularını anlatmıştık. Çocuklar çok daha çabuk öğrendiler ve kalıcı oldu. Unutmaları zorlaştı.” Ö16 “Bu öğrencilerde asıl ilgi toplayıcı zaten araç-gereçler ve pekiştiricilerdir. Dolayısıyla okula ve derslere ilgiyi artırmaktadır. Örnek olarak, dış fırçalama becerisinde araç-gereç ve video kullanımı ilgiyi artırmıştır.” Ö18 “Araç-gereçler öğrencilerin derse ilgisini oldukça artırıyor. Materyallerle anlatılan derslerin sadece anlatımla geçilen derslere göre daha zevkli ve eğlenceli geçtiğini söyleyebilirim. Örnek verecek olursam; okuma yazmada sesleri sezdirmede sadece anlatımla geçtiğimde öğrencinin sıkıldığını ve isteksiz olduğunu görüyorum. Ancak CD ile görsel bir sunu eşliğinde sezdirme çalışması yaptığımda daha istekli ve öğrenmenin daha çabuk olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.”

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Bilgisayar Kullanımı ve Araç Gereçlere İlgi Düzeylerinin Nasıl Olduğunu Düşünüyorsunuz? Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu soruya 4 öğretmen zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bilgisayar kullanımı ve araç-gereçlere yeterince ilgi düzeylerinin olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenler farklı ifadelerle bu durumu belirtmişlerdir. Ö15 “Öğrenciler yeteri kadar bu araçları kullanmadığı için kullanmakta yetersizler.” Ö16 “Yeterli seviyede olduğunu düşünmüyorum. Fakat bazı öğrencilerle çalışıldığında iyi sonuçlar elde edileceği kanısındayım.” ve Ö17 “Bilgisayar ve araç gereçlere karşı çok ilgisizler, ancak geliştirilebilirler.”

4 öğretmen dışında geri kalan 16 öğretmen farklı ifadeler ile de olsa zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bilgisayar kullanımı ve araç-gereçlere karşı ilgi duyduklarını belirtmişlerdir. Bunlardan bazıları şu şekildedir. Ö8 “Öğrencilerin genellikle sosyo-ekonomik ve kültür düzeyleri düşük olduğu için ve aileleri gerekli ilgiyi gösteremedikleri için öğrenciler teknolojik araç-gereçlerle okulda karşılaşılıyorlar. Bu nedenle de ilgi ve katılım oranları daha yüksek oluyor ve aktif katılım sağlanıyor.”, Ö13 “Özellikle gözlemlerime göre zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bilgisayar vb teknolojik araçlara aşırı bir ilgi ve merakları var. Özellikle bir öğrencimizin bilgisayar kullanım becerisi neredeyse yaşlılarıyla aynı hatta daha yüksektir. Aynı şekilde diğer elektronik alet ve materyallere de aşırı ilgi duymaktalar.”, Ö14 “Bir öğrencimin bilgisayara olan ilgisi ve alakası yadsınamayacak kadar üst düzeydedir. Eğitimde, çocuğun davranış gelişiminde en önemli pekiştiricimizdir. Bilgisayar kullanmadaki sınırlılıkları sadece bu çocukların okuma-yazma bilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu sorun aşıldığında çocukların bilgisayarı rahatlıkla kullanabilecekleri kanaatindeyim.” ve Ö18. “Öğrencilerim kesinlikle bilgisayara karşı çok ilgililer. Bazıları bilgisayarda açma, kapama, word de yazı yazma, paintte boyama gibi basit işlemleri kolaylıkla yapabiliyor.”

Öğretmenlerin Derslerde Araç Gereç Kullanmanın Yararına İnanma Durumları

Bu başlık altında, öğretmenlere 9 ve 10 numaralı sorular sorulmuştur. Birinci sorudan başlayarak aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere İhtiyaç Duydukları Araç Gereçler Sağlanırsa Başarı Düzeylerinin Artması Konusunda Ne Düşünüyorsunuz? Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu soruya bir öğretmen dışında bütün öğretmenler, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere ihtiyaç duydukları araç-gereç sağlanması durumunda okul başarı ve gelişimlerinin de buna bağlı olarak artacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler bu durumu farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Ö3 “Araç-gereç yeterli sayıda ve nitelikte olursa konuyu somutlaştırmak kolaylaşır. Araç gereçleri etkili kullanan öğretmen mutlaka gözle görülür başarı sağlar.”, Ö4 “Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin ihtiyaç duydukları araç-gereçler sağlandığında başarı düzeylerinde gözle görülür artış olacağından

kesinlikle eminim.”, Ö8 “Kesinlikle artacağına inanıyorum. Zaten zihinsel yetersizliği olan çocuklar görerek, dokunarak, uygulayarak (yaparak-yaşayarak öğrenme) öğrenebiliyorlar(öğrenciler en basit günlük bir beceriyi sosyal yaşantı kısıtlılığı olduğu için ancak öğretimde kazanıyor).” Ö13 “Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik eğitim ve öğretim sürecinde ihtiyaç duyulan araç-gereçler olmadan öğrencilerin sorun davranışlarını azaltmak ve istedik davranışları öğrenciye kazandırmak imkansız olacağından mümkün olduğu ölçüde gerekli, uygun ve amaca hizmet edecek araç-gereçleri temin edilerek eğitim öğretim sürecine katılmalıdır. Bu sağlandığı takdirde başarı oranında ve zaman tasarrufunda önemli katkı yaptığı gözlenecektir.”, Ö18 “Zihinsel engelli öğrencilerimize gerekli araç-gereç sağlanırsa içlerinde gerçekten çok daha fazla ilerleme kaydedilecek öğrenciler olduğunu düşünüyorum.” Görüşme yapılan 19 öğretmenden farklı olarak bir öğretmen de bunun öğrenciye bağlı olarak değişeceğini vurgulamıştır. Ö7 “Öğrenciye bağlı olarak değişir. Bazı öğrencilerde ilerleme kaydedilirken bazıları aynı seviyede devam eden diye düşünüyorum.”

Derslerinizde Araç Gereç Kullanmak Sizce Ne Gibi Yararlar Sağlamaktadır? Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu soruya öğretmenlerin tamamı, derslerde araç gereç kullanımının yararlı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler derslerde araç-gereç kullanımının; görsel açıdan eğitimi desteklediğini, konuları somutlaştırdığını, yaparak yaşayarak öğrenmeye imkan sağladığını, öğrencilerin dikkatlerini çektiğinden derslere ilgi ve dikkat uyandırdığını ve aktif katılımlarını sağladığını, çocukların daha az sıkıldığını ve buna bağlı olarak problem davranışların oluşmasını önlediğini, öğrenmeyi kolay ve zevkli hale getirdiğini, öğrenci başarısını artırdığını, öğrenmelerin daha kalıcı ve uzun süreli olmasını sağladığını ve öğretmenin yükünü oldukça hafiflettiğini belirtmişlerdir. Bu konuda ilgi çekici bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir. Ö2 “Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine katkı sağlıyor. Bu materyallerle öğrenme desteklendiğinde öğrenilen bilgilerin akılda kalıcılığı artıyor.”, Ö4 “Öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlar. Öğrencilerin duyduklarını kendileri için işlevsel hale getirmeleri, eğitim ortamlarına etkin katılımlarını sağlamaktadır.”, Ö8 “Araç gereç kullanımı ilgi ve dikkat uyandırıyor. Ayrıca aktif katılımı sağlıyor. Görerek dokunarak yapılan, işlenen her etkinlikte kalıcılık ve verimliliği artırıyor.”, Ö11 “Öğrenci ve öğretmen açısından derslerin daha verimli geçmesini sağlıyor. Öğrencilerin dikkatlerini çekiyor. Kalıcı olmasını artırıyor.”, Ö18 “Öğrenmenin kolay ve zevkli hale gelmesinde kesinlikle uygun araç-gereç çok etkili ve öğretmenin yükünü oldukça hafiflettiğini düşünüyorum.”, Ö20 “Araç-gereç kullanımı çocuğun sıkılma ve bunun sonucunda oluşacak problem davranışlarını azaltmakta başarı düzeylerini yükseltmektedir.”

TARTIŞMA

Araştırmada öğretmenlerden elde edilen bulgular sonucunda, derslerde çeşitli araç-gereçlere gereksinim duydukları, gereksinim duydukları araç gerece belli oranlarda sahip oldukları, ihtiyaç duydukları araç-gereç temininde sorun yaşadıkları, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere ihtiyaç duydukları araç-gereç sağlanması durumunda okul başarı ve gelişimlerinin artacağı, bu öğrencilerin bilgisayar kullanımı ve araç-gereçlere karşı ilgi duyduklarını, araç-gereç kullanımının zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin derse ve okula karşı ilgilerinde önemli bir artışa yol açtığı yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Ayrıca, öğretmenler derslerde araç-gereç kullanımının; görsel açıdan eğitimi desteklediğini, konuları somutlaştırdığını, yaparak yaşayarak öğrenmeye imkan sağladığını, öğrencilerin dikkatlerini çektiğinden derslere ilgi ve dikkat uyandırdığını ve aktif katılımlarını sağladığını, çocukların daha az sıkıldığını ve buna bağlı olarak problem davranışların oluşmasını önlediğini, öğrenmeyi kolay ve zevkli hale getirdiğini, öğrenci başarısını artırdığını, öğrenmelerin daha kalıcı ve uzun süreli olmasını sağladığını ve öğretmenin yükünü oldukça hafiflettiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın birinci teması olan, öğretmenlerin derslerde gereksinim duydukları araç gerece sahip olma durumlarına yönelik sorulardan elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenler arasında az da olsa farklılıklar olduğu görülmektedir. Araştırmada görüşme yapılan öğretmenden; 9 kişi Okuma Yazma 8 kişi Matematik ve Hayat Bilgisi 4 kişi Toplumsal Uyum Becerileri ve Müzik, 2 kişi Dil ve Konuşma Gelişimi ve Beden Eğitimi derslerinde araç gerece ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerden hiçbiri Resim-İş, Beslenme Bilgisi ve Trafik ve İlk Yardım Eğitimi derslerini belirtmemişlerdir. Yine öğretmenler derslerinde olmazsa olmaz diyebilecekleri araç gereç olarak 15 öğretmen resimli kartlar, 9 öğretmen bilgisayar, 9 öğretmen CD, 6 öğretmen projeksiyon, 5 öğretmen sayı boncukları, 4 öğretmen etkinlik ve hikaye kitapları, 4 öğretmen yazı tahtası, 3 öğretmen okuma fişleri, 3 öğretmen defter, 2 öğretmen TV ve ses sistemi, 2 öğretmen kalem ve 2 öğretmen ise yapbozların bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte derslerde kullanmaya ihtiyaç duydukları araç gereçlere 7 öğretmen sahip olduklarını, 4 öğretmen çoğunlukla sahip olduklarını, 5 öğretmen kısmen sahip olduklarını belirtirken 4 öğretmen sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerin büyük çoğunluğu(16 öğretmen) ihtiyaç duydukları araç-gereç temininde sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. 4 öğretmen ise herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin tamamı derslerinde öğrencilerin araç gereçleri kullanmasına gereksinim duyduklarını söylerken bu öğretmenlerden 11'i, öğrencilerin gereksinim duydukları araç gereçleri temin etmekte sorunlar yaşamadıklarını, 9 öğretmen ise sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. 8 öğretmen, ailelerin maddi sıkıntısından dolayı öğrencilerin araç-gereç temininde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Jacobsen, Eggen ve Kauchak, (2002)'a göre araç-gereçler öğretmenler tarafından kolaylıkla ulaşılabilir ve öğrenci öğrenmesini destekler nitelikte olmalıdır. Bu çalışmada öğretmenlerin ifadesinden anlaşıldığı gibi araç gereçler hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından kolay ulaşılabilir değildir. Yani öğretmenler araç gereçlerin temininde çoğunlukla sorun yaşamaktadırlar. Ancak bu zorlukların yaşanmasına rağmen öğretmenlerin derslerde çeşitli öğretim materyalleri kullandıkları ve derslerini bu araç gereçler ile zenginleştirdikleri de görülmektedir. Bu durum, Yalın (1997)'in öğretim; en yeni eğitim teknolojisine ve amaca uygun araç ve gereçlere dayandırılmalıdır ve araç gereçleri kullanıp kullanmama sadece bilgi ve beceriye bağlı olmadığı, öğretmenlerin bunların yararlarına inanmaları ve kullanma yönünde istekli olmalarına bağlıdır bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer teması olan, öğretmenlerin derslerde gereksinim duydukları araç gereci kullanma durumlarına yönelik sorulardan elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenler arasında ihtiyaç duydukları araç-gereci kullanma durumlarında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Zihin engelliler öğretmenliği lisans düzeyinde Zihin Engelliler İçin Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı I-II ders içeriğinde “Öğretim teknolojisi ile ilgili temel kavramlar, çeşitli öğretim teknolojilerinin özellikleri, öğretim sürecindeki yeri ve önemi; öğretim araç-gereçlerinin seçimi, değerlendirilmesi ve etkili kullanımı, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik olarak araç-gereç ve materyal tasarlama, örnek uygulamalar planlama, kavram öğretimi, sosyal beceri öğretimi, akademik becerilerin öğretimi oyun, şarkı ve resim-iş öğretimi için öğretim teknolojilerini kullanma ve materyal tasarımı” ve Öğretmenlik Uygulaması I-II derslerinde ise “Tasarlanan materyallerin uygulamalarının yapılmasına yer verilmektedir (Yüksek Öğretim Kurulu, 2007). Bu içerik, Rogers'ın (1978), öğretmen eğitim programlarının, hizmet öncesinde öğretmen adaylarına en ileri materyal ve gereçleri sağlamanın yanında, onlara derste hangi araç-gereçleri kullanacaklarına dair karar verme ve etkili kullanma ile ilgili de eğitim verilmesinin önemli bulduğu görüşüyle ve Ludlow'un (2001) teknoloji ve özel eğitim alanında öğretmen eğitime yönelik çalışmasında, teknolojinin ders ve alan çalışmaları ile bütünleştirildiği takdirde özel eğitim öğretmenleri tarafından büyük olasılıkla yeterli bir biçimde kullanılabileceğini belirttiği bulguya örtüşmektedir. Bu çalışmada yer alan öğretmenlerin araç gereç kullanımının üst düzeyde olması öğretmenlerin bu konuda kendilerini geliştirdikleri ve zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin eğitiminde araç-gereç kullanımının öneminin farkında olduklarını göstermektedir. Bu çalışmada, öğretmenlerin ihtiyaç duydukları araç-gereçleri kullanma sıklığına bakıldığında 12 öğretmen her ders araç-gereç kullandığını söylerken, 3 öğretmen sık sık kullandığını, 5 öğretmen ise gerek duyduğunda kullandığını söylemişlerdir. Öğretmenler en çok kullandıkları araç gereç arasında ise 10 kişi bilgisayar, 7 kişi, resimli kart, 4 kişi tahta, 4 kişi ders kitabı ve 3 kişi ise gerçek nesneyi belirtmişlerdir. Bu durum, Streeter'in (1989), öğretmenlerin eğitim araç-gereçlerinin kullanımına yönelik yeterlikleri ile araç-gereçlerin kullanımı arasında pozitif bir ilişki olduğu yönündeki bulgusu ve Wilkinson'un (1980), eğitim araç-gereçlerinin kullanımına yönelik özel ders alan öğretmenlerin eğitim araç-gereçlerini daha fazla ve daha etkili kullandıkları ve öğrencilerin üzerinde de daha büyük etkiye sahip olduğunu bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Ayrıca öğretmenler öğrencilerin anlamakta zorlandıkları konuların öğretiminde bazı öğretmenler (4öğretmen) kullandıkları herhangi bir özel araç-gereç olmadığını söylerken, öğretmenlerin bir bölümü (4 öğretmen) konu ve derse göre kullandıkları araç-gerecin değiştiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu, öğrencilerin anlamakta zorlandıkları konuların öğretiminde kullandıkları araç-gerecin, konunun özelliklerine ve öğrencinin ihtiyaçlarına göre değiştiğini vurgularken özellikle öğrencilerin hem görsel hem işitsel duyularına hitap ederek öğretim yapmalarına izin veren özellikle anlamadıkları konuyla ilgili olan CD, video kaset, bilgisayar ve oyundan yararlandıklarını da belirtmişlerdir. Bir kısım öğretmen ise (4 öğretmen), öğrencilerin anlamakta zorlandıkları konunun öğretiminde kullandıkları herhangi bir özel araç-gereç olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin tamamı, araç-gereçlerin kullanımının zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin derse ve okula karşı ilgilerinde önemli bir artışa yol açtığı yönünde ifadede bulunmuşlardır. Öğrencilerin derse ve okula karşı ilgilerindeki artışın öğrencilerin okul başarılarında artışa da yol açabileceğini düşündürmektedir. Araç-gereç kullanımıyla derse karşı oluşacak olan bu ilgi, aynı zamanda dersleri sıkıcılıktan kurtararak dersin işlenmesini daha zevkli hale gelmesini sağlayacağı gibi zaman kullanımının önemli ölçüde azalmasına ve derslerin veriminin artmasına yol açacaktır. Bu düşünceye ulaşılmasında, Cnets (2006)'in araç-gereç kullanımıyla öğrencilerin derse karşı olan ilgisi daha çok çekilir, öğrenciler daha aktif olur, bireysel niteliklerine uygun çok sayıda örnek yapar, başarılarını artırır, gerçek öğrenme deneyimi yaşar, işbirliğine dayalı çalışma fırsatı yakalar, eleştirel düşünür, öğrencilerin problem çözme ve yaratıcılık becerileri gelişir yönünde görüş belirtmesi etkili olmaktadır. Bunun yanında Boster, Meyer, Roberto ve Inge (2002)'nin yaptıkları çalışmalarda, sınıf öğretmenleri tarafından geliştirilen ve ders içinde kullanılan cd, kaset, video kliplerin öğrenci başarısını artırdığının belirlenmiş olması ve Hersh, Meng-Fen ve Georgette (2003) yaptıkları araştırma sonucunda, teknoloji kullanımıyla yapılan öğrenme ve öğretmenin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal davranışları üzerinde olumlu etki yaptığının ortaya çıkması da etkili olmuştur.

Öğretmenlerin çoğunluğu (16 öğretmen) zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bilgisayar kullanımı ve araç-gereçlere oldukça ilgi duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde yararlandıkları birinci temada öğretmenlerin olmazsa olmaz olarak belirtmiş oldukları araç-gereç arasında ve öğrencilerin anlamakta zorlandıkları konuların öğretiminde özellikle bilgisayara yer vermiş olduklarını söylemeleri öğrencilerin bu ilgilerinin farkında olduklarını ve bundan yararlandıklarını göstermektedir. Martin (2006)'e göre bireysel farklılıkların son derece önemli olduğu özel eğitim alanında tıpkı gelişim geriliği olmayan öğrencilerin eğitimlerinde olduğu gibi teknoloji ve teknolojinin en önemli ürünlerinden biri olan bilgisayar özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerinde eğitimlerinde ve günlük yaşamlarında oldukça önemli bir yer tutmakta ve göz ardı edilemez katkılar sağlamaktadır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlardan araştırma kapsamında yer alan zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bilgisayar destekli eğitimin önemini bildikleri, öğrencilerin eğitiminde çeşitli araç-gereç yanında bilgisayar destekli eğitimden de yararlandıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü teması olan, öğretmenlerin derslerde araç gereç kullanmanın yararına inanma durumlarına yönelik sorulardan elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenler arasında derslerde araç-gereç kullanmanın yararına inanma durumlarında farklılıklar görülmemektedir. Bir öğretmen dışında bütün öğretmenler zihinsel yetersizliği olan öğrencilere ihtiyaç duydukları araç-gereç sağlanması durumunda okul başarı ve gelişimlerinin de buna bağlı olarak artacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı şekilde bütün öğretmenler, derslerde araç gereç kullanımının yararlı olduğu yönünde görüş ortaya koymuşlardır. Öğretmenler derslerde araç-gereç kullanımının; görsel açıdan eğitimi desteklediğini, konuları somutlaştırdığını, yaparak yaşayarak öğrenmeye imkan sağladığını, öğrencilerin dikkatlerini çektiğinden derslere ilgi ve dikkat uyandırdığını ve aktif katılımlarını sağladığını, çocukların daha az sıkıldığını ve buna bağlı olarak problem davranışların oluşmasını önlediğini, öğrenmeyi kolay ve zevkli hale getirdiğini, öğrenci başarısını artırdığını, öğrenmelerin daha kalıcı ve uzun süreli olmasını sağladığını ve öğretmenin yükünü oldukça hafiflettiğini belirtmişlerdir. Bu bulgular alan yazındaki araştırma sonuçlarıyla ve uzman görüşleriyle paralellik göstermektedir. Bu çalışmalardan birinde, Sivin-Kachala ve Bialo'nun (2000) yaptıkları çalışma sonucunda, eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyaç duyan tüm öğrencilerin, zengin teknoloji ortamları sayesinde bütün derslerdeki başarılarının önemli derecede arttığı, öğrenme ve kendilerine

olan güven konusundaki davranışlarının düzeldiği tespit edilmiştir. Çilenti (1997) ve Yanpar, (2005)'göre, eğitim ortamlarında öğretim araç ve gereçleri kullanılarak öğrencilere somut yaşantılar oluşturulması onların yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine neden olacağı için edinecekleri bilgilerin kalıcı ve sürekli olmasına ve dolayısıyla öğrenci başarısına da yol açacaktır. Aynı zamanda bu durum, Edgar Dale (1969)'nin yaşantı konisinde yer alan ilkelere de (öğrenmeye ne kadar duyu organı girerse öğrenme o kadar iyi ve kalıcı olacağı, en iyi öğrenmenin yaparak ve yaşayarak öğrenme olduğu, en iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru olan ve öğrenmede en etkili duyu organı gözün kullanılması) uygun düşmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik şu önerilerde bulunulabilir: (a) Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin; gereksinim duydukları araç gerece sahip olma ve kullanma durumlarına ilişkin alanda oluşabilecek olan sorunların düzeltilmesinde MEB'lüğünün bu araştırmada belirlenen sonuçları göz önüne almaları yararlı olacaktır. (b) MEB'lüğünün araç-gereç kullanımı konusunda hizmet içi eğitim faaliyetlerini düzenlemesi alanda çalışan zihin engelliler sınıf öğretmenlerine fayda sağlayacaktır. (c) Okullarda hem öğretmenler hem de öğrencilerin ihtiyaç duydukları araç-gereçler belirlenmeli ve bu araç-gereçlerin temin edilmesinde MEB gerekli önlemleri almalıdır. (d) Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin işledikleri derslerin amaçlarına en uygun olan araç-gereçleri daha sıklıkla kullanmaları sağlanmalıdır. (e) Bu araştırmaya benzer araştırmaların, özellikle zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin işledikleri belirli dersler için ayrı ayrı yapılmasının da uygun olacağı düşünülmektedir. (f) Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin kullandıklarını belirttikleri eğitim araç-gereçleri hakkında bilgi ve yeterlilik düzeyleri araştırılabilir. (g) Bu çalışmada öğretmenlerin gereksinim duydukları araç gerece sahip olma, kullanma ve araç gereç kullanmanın yararına inanma durumlarına ilişkin görüşleri, eğitim ve uygulama okulunda görev yapan öğretmenlerden toplanmıştır. İleri araştırmalarda farklı eğitim tür ve kademedeki görev yapan öğretmenler ile bu çalışma tekrar edilebilir. (h) Aynı çalışma özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler ile tekrar edilerek öğrencilerin bu konudaki görüş ve önerileri hakkında bilgi toplanabilir.

KAYNAKÇA

Başboğaoğlu, U. (2009). Öğretim sürecinde kullanılan araçlar ve görsel-işitsel araçlar. Ö. Demirel & E. Altun, (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (-). Ankara: Pegem Akademi.

Bilgen, H. N. (1994). *Çağdaş ve demokratik eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Boster, F. J., Meyer, G. S., Roberto, A. J., & Inge, C. C. (2002). *A report on the effect of the unitedstreaming application on educational performance*, Retrieved September 25, 2011, from <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issuesmethods/technlgy/te800.htm#researchresult>.

Cnets, (2006). *Technology foundation standards for students*, Retrieved September 25, 2011, from http://cnets.iste.org/students/s_stands.html

Çelik, L. (2007). Öğretim materyallerinin hazırlanması ve materyal seçimi. (Ö. Demirel & E. Altun, Eds.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (-). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çilenti, K. (1995). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Yargıcı Matbaası.

Dale, E. (1969). *Audiovisual methods in teaching*. New York: Dryden Press.

Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S., & Yağcı, E. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Dursun, F. (2006). Öğretim sürecinde araç kullanımı. *İlköğretmen Dergisi*, 1, 8-9.

Ergin, A. (1995). *Öğretim teknolojisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Hersh C. W., Meng-Fen L., & Georgette M. M. (2003). *A meta-analysis of the effectiveness of teaching and learning with technology on student outcomes*, Retrieved September 25 2011, <http://www.ncrel.org/tech/effects2/abstract.htm>

Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.

Kargın, T. (2010). Öğretimin uyarlanması. B. Sucuoğlu, & T. Kargın, (Ed.), *İlköğretim'de kaynaştırma uygulamaları içinde (-)*. Ankara: Kök Yayınları.

Kurtdede, F. N. (2008). İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1(1), 48-61.

Ludlow, B. L. (2001). Technology and teacher education in special education: Disaster or deliverance? *Teacher Education and Special Education*, 24(2), 143-163.

Martin, S. S. (2006). Special education, technology, and teacher education. *ForeSITE*, 1(1). site.ace.org/pubs/foresite/SpecialEducation.pdf

Özdemir, S. M. (2000). *Müfredat laboratuvar okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim araç-gereçlerini etkili kullanma durumlarına ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına yönelik bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ornstein, A. C., & Lasley, T. J. (2000). *Strategies for effective teaching* (3rd ed.). New York: McGraw Hill.

Rogers, J. V. (1978). Media competence of teachers, a review of measurement research. *Educational Technology*, 18(10), 16-22.

Rotter, K. (2006). Creating instructional materials for all pupils: Try COLA. *Intervention in School And Clinic*, 41(5), 273-282.

Semerci, A. (2006). *İlköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin, etkili materyal kullanma yeterlilikleri üzerine öğretmen ve yönetici görüşleri (Antalya örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Sivin-Kachala, J., & Bialo, E. (2000), *2000 research report on the effectiveness of technology in schools (7th ed.)*, Washington, DC: Software and Information Industry Association.

Streeter, E. C. (1989). Teacher competency and classroom use of educational media. *Audiovisual Instruction*, 14 (1), 60-62.

Şahin, M. (2000). *Sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecinde eğitim teknolojisi ve uygulamalarına ilişkin etkinlikleri yerine getirirken karşılaştıkları problemler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Tatar, M. (2004). Etkili öğretmen. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-12.

Thomas, A. F., & Rebecca, A. C. (1994). Adopting textbooks and other instructional materials. *Remedial and Special Education*, 5(6), 333-347.

Tor, H., & Erden, O. (2004). İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*, 3(1), 120-130.

Wilkinson, G. L. (1980). *Media in instruction: 60 years of research*. Washington, DC: Association for Educational Communications and Technology.

Yalın, İ. H. (1997). Hizmet içi eğitim var olan ya da ileride çözülmesi gereken bir problemi çözmek için yapılır. *Milli Eğitim Dergisi*, 133, 29-30.

Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksek Öğretim Kurulu (2007). Zihin engelliler öğretmenliği lisans programı. 25 Eylül 2011, http://www.yok.gov.tr/component?option=com_docman/task_cat_view/gid,134/Itemid,215/

Extended Abstract

The students who need special education are in need of more concrete learning experiences because of their developmental levels. That is, the use of teaching materials in education should require to provide many benefits such as providing a concrete experience for the students who show the mental incapacity. Acquiring knowledge and skills by doing and experiencing and acquired knowledge and skills will be long-lasting providing to receive information not only from teachers but also receive information from various resources and offering multiple ways to obtain information. In order to achieve this it is essential to use multi-environment and multi-material in teaching-learning process. Thus the conditions of using teaching material of intellectual disability class teachers are needed to be determined. Since a qualitative study which will be done with intellectual disability class teachers who work in different educational applications requires extensive and time-consuming research. This study is limited to classroom teachers who work in a special education classes within an education and training school. In this study it is intended to determine the condition of having materials they need in their lessons, the condition of using materials they need and the condition of believing benefits of using materials in their lessons. In this study, to obtain acceptable data interview technique which is one of the qualitative research methods is chosen and semi-structured interview technique is used. The research participants are chosen from a training and practise school which is within the boundaries of a province located in the western Black Sea region. Among these teachers working in this school a total of 20 intellectual disability class teachers are identified according to voluntariness. Out of 20 participants, 8 female and 12 male participants involve in research. Semi-structured interview technique is used in this research. Semi-structured interview form is formed consisting 10 questions for the interview by the researcher. In analysis of research data descriptive analysis approach is used which is also used in qualitative research methods. The findings are relieved in accordance with the following themes identified during the determination of the questions. The selected themes; (1) the condition of having materials the teacher needs in their lessons. (2) the condition of using materials they need in lessons and status of believing of benefits of using materials in their lessons. It is expressed that the teachers who are interviewed in this research they need classes materials almost in reading, writing, mathematics and life science lessons. Again teachers state that there should be materials such as pictures cards, computer, CD, projection, beads of five numbers, activity and story books, blackboard, reading chips in classrooms. The teachers report that having these materials is very important for the classes. It is defined that the teachers have a certain amount of materials that they need in lessons and they have problems highly in the provision of the materials that they need. It is understood from the information the teachers gave while they use almost every course materials such as computers, pictures cards, blackboard, textbooks and real objects but they have not any special materials which is important for mentally handicapped students. Again all of the teachers state that the use of materials effects positively intellectual disability students' interests towards lessons, school and the students show great interest in the use of computer and material. The teachers emphasize that if materials are provided to students who are intellectual disability that they need these materials their school success and development will increase accordingly. The teachers state that the use of materials

in classrooms has many benefits such as supporting education visually, making subjects more concrete, providing opportunity to learn by doing and experiencing, by attracting students' attention awakes students' interest and attention and ensure active students' involvement, the students become less bored and it prevent to occur problem behaviours in classrooms, it makes learning easier and enjoyable, it increases students' achievements, it provides more permanent and long term learning and reduces the teachers' burden. According to these results; for application and further research following suggestion can be made(a) intellectual disability class teachers will have some problems having and using materials that they need and correcting problems that may occur in this field the result should be taken into consideration by MOE will be useful, (b) Minisrty of Education' regulation of in-service training activities for the use of materials will provide benefits to teachers who work in this field, (c) Materials which are used by both teachers and students need in their lesson should be determined. Minisrty of Education should take essential measures in providing these materials and equipment, (d) it should be provided to use of material that the most appropriate with the course objective by the teachers, (e)It is estimated that it will be better to make new research separately in a particular lesson which are given by intellectual disability class teachers, (f) The information and proficiency level of equipment and materials will be searched, (g) In this study, the opinions on having and using the materials they need and the condition of believing the benefits of using material are collected from teachers working in training and practice school. This study can be repeated with teachers working in different types and levels of education for the further research, (h) By repeating the same study with students needing special education, we can collect students' opinions and suggestions on this issue.